

АЛЬТЕРНАТИВНЕ ОБЛАДНАННЯ ДЛЯ УТРИМАННЯ КУРЕЙ-НЕСУЧОК

Соболев О. І., доктор с.-г. наук, професор Білоцерківського національного аграрного університету (м. Біла Церква Київської обл.)

На сьогоднішній день птахівничі господарства України застосовують дві основні системи утримання сільськогосподарської птиці: *вигульну* та *безвигульну*.

Вигульна система утримання птиці має такі переваги:

- 1) наявність моціону;
- 2) можливість ультрафіолетової інсоляції;
- 3) виключається гіпо- і адинамія;
- 4) відсутність грудних наминів;
- 5) підвищується збереженість поголів'я.

Безвигульна система утримання птиці має такі переваги:

- 1) більш ефективно використовуються виробничі площі та приміщення;
- 2) можливість створення регульованого зовнішнього середовища (мікроклімат, світловий режим, годівля тощо);
- 3) полегшується ветеринарне обслуговування птиці;
- 4) виключається необхідність у підстилці;
- 5) знижується собівартості одиниці продукції;
- 6) підвищується продуктивність праці на основі механізації та автоматизації всіх технологічних процесів.

При вигульній системі утримання птиця розміщується в пташнику на сідалах або на сітчастій підлозі і має вільний доступ до вигульних майданчиків. При безвигульній системі – утримується в закритих приміщеннях: у клітках або на підлозі.

У зв'язку з цим, у птахівництві застосовують наступні способи утримання птиці:

- 1) на підлозі;

а) на підстилці (на незмінній (глибокій) підстилці або на змінній підстилці);

б) на планчастій підлозі (дерев'яна сьогодні не використовуються через недовговічність). Планчасту підлогу сьогодні виготовляють з металу. Птиця на ніч розсідається на планках по всій площі підлоги;

в) на сітчастій підлозі. Сітчасті підлоги роблять з окремих знімних рам розміром 1,8–2,5×1,0–1,5 м, які укладають на підставку висотою 60–80 см від підлоги. На рами натягують металеву сітку (розмір лунок не менше 35×35 мм). Сітчасту підлогу сьогодні виготовляють і з пластикових решіток (секція 100×100 см витримує навантаження 400 кг/м²);

2) клітковий;

3) вольєрний;

4) комбінований.

Утримання птиці у кліткових батареях – одна з форм інтенсивного птахівництва, призначена для цілорічного рівномірного отримання великої кількості столового та дієтичного яйця і м'яса птиці.

Кліткове утримання широко застосовують на птахофабриках і в спеціалізованих господарствах, у цехах з виробництва харчових яєць, при вирощуванні ремонтного молодняку курей, качок та інших видів птиці. Ця інтенсивна форма утримання птиці дає змогу концентрувати значне поголів'я на незначній площі.

Однак, утримання птиці у кліткових батареях призвело появи цілого ряду негативних факторів, пов'язаних з порушенням етологічних реакцій, що одержали назву *фрустрації* і виявляються у вигляді істерії, агресивності, вищипування пера, надмірної лякливості птиці тощо. Фрустрацію викликають не тільки скорочення життєвого простору, але також і ряд стресів, обумовлених несприятливим мікрокліматом, пересадками, дискомфорними умовами, гіподинамією, незбалансованою годівлею. Внаслідок цього виникає канібалізм, зростає падіж, зменшується продуктивність. Утримання курей у безвіконних приміщеннях з повною відсутністю ультрафіолетової інсоляції, іонізації повітря

при високій щільності посадки призводить до групових патологій птиці внаслідок гіподинамії і гіпоксії.

Проте останнім часом багато країн все активніше виступають за заборону кліткового утримання птиці як негуманного, а деякі зовсім заборонили законодавчим шляхом (наприклад, Швейцарія).

Згідно з Директивою ЄС 1999/74 від 19 липня 1999 року у Європіз 1 січня 2012 року повинно було припинено використання кліткових батарей традиційної конструкції для утримання яєчних курей як таких, що не забезпечують реалізацію біологічних особливостей природної поведінки птиці. Як тимчасову альтернативу на перехідний період запропоновано застосовувати так звані “поліпшені” (інша назва “збагачені”) кліткові батареї.

Поліпшені кліткові батареї оснащені тим же обладнанням для годівлі, напування, збору яєць і видалення посліду, що й традиційні. Їх відмінність полягає в наявності пристосувань, які імітують умови максимально наближені до природних, а саме: сідл; гнізд для знесення яєць з м’яким покриттям підлоги; підстилки або пристрою, що її імітує; засобу для притуплювання кігтів тощо. Крім того, вони забезпечують в розрахунку на кожен голову (курей-несучок) площу підлоги клітки не менш ніж 600–750 см² (у кліткових батареях традиційного типу – 400–550см²/гол залежно від кросу) та площу ареалу під гніздо і ємність із підстилкою не менш як 150 см².

**Основні вимоги до обладнання для утримання курей-несучок
відповідно до Директиви 1999/74/ЄС**

Показник	Традиційні кліткові батареї (дозволені до 2012р.)	Поліпшені (“збагачені”) кліткові батареї (перехідний період)
1	2	3
Площа клітки на 1 несучку, см ²	550	750
Щільність посадки птиці в пташнику, гол./м ²	30	17

1	2	3
Фронт годівлі, см/гол	10	12
Напування	дві ніпельні або чашкові напувалки на одну клітку	дві ніпельні або чашкові напувалки, доступні для кожної птиці
Конструктивні особливості	нахил підніжної решітки підлоги не більше 14 см/м або 6–7°; наявність пристроїв для вкорочення кігтів (наждачного паперу).	наявність гнізда для відкладання яєць; наявність пристроїв для вкорочення кігтів; наявність ящика з тирсою або піском; наявність сідала (15 см на 1 курку-несучку).

Кліткове обладнання цього виду вже пропонується багатьма закордонними фірмами: «BigDutchman», «FarmerAutomatic», «Hellmann», «Meiler», «Salmet», «Specht» (Німеччина), «Valli» (Італія), «Vencomatic» (Нідерланди) та ін.

У подальшому планується взагалі відмовитися від кліткового утримання птиці та перейти на альтернативні варіанти. Так як Україна йде шляхом Євроінтеграції, то країні конче потрібне переоснащення більшості птахівницьких підприємств згідно вимог та стандартів ЄС. Підприємства з застарілими технологіями утримання птиці у майбутньому не зможуть отримати ліцензію на виробництво своєї продукції.

Серед тенденцій у виробництві обладнання для птахівництва слід відмітити появу еко-технологій утримання птиці – *вольєрної, верандної* та інших, які відповідають вимогам утримувати птиці в умовах, максимально наближених до природних.

Вольєрна система передбачає утримання птиці на одно- або багатоярусній підлозі. Батареї багатоярусної підлоги нагадують звичайні кліткові, але без дверцят. Вони мають 2–4 яруси, на яких розміщено годівниці і напувалки. Кури несуть яйця в механізованих хатинках, обладнаних

стрічковими яйцезбірними транспортерами. Послід із-під кожного ярусу прибирається за допомогою стрічкових або скребкових транспортерів. Крім батарей багатоярусної підлоги у пташнику влаштовують зони підстилки. Птиця за такого утримання має можливість вільно переміщуватись по ярусах і вздовж ярусів батареї та копирсатися у підстилці. Щільність посадки птиці у пташнику (до 20 гол./м² підлоги) наближається до кліткового утримання.

Основними перевагами вольєрної системи утримання є:

- можливості для курей-несучок виразити всі поведінкові реакції;
- підвищується щільність посадки птиці в приміщенні, а відповідно й ефективність виробництва харчових яєць;
- підвищується міцність кісток, завдяки можливості курей літати, змахувати крилами і виконувати вправи;
- збільшений вільний простір дозволяє покірним курям уникати контактів з агресивними особинами.

Вольєрні системи утримання поділяються на три групи: з *не інтегрованими гніздами* – поза кліткою, з *інтегрованими гніздами* – в середині клітки; *портальна система* – в центрі приміщення на окремому ярусі.

Вольєрні системи з *не інтегрованими гніздами* являють собою пташник, у якому розташовується багатоярусний перфорований настил (підлога) і окремі гнізда для відкладання яєць. Під кожним ярусом розміщені послідоприбиральні транспортери. Годівниці та напувалки розташовані на кожному ярусі, що забезпечує вільний доступ кожній птиці до корму і води.

Вольєрні системи з *інтегрованими гніздами* також являють собою багатоярусний перфорований настил, але тільки із установленими на ньому гніздами. Прибирання посліду, годівля та напування птиці механізовані.

Портальні системи являють собою високе розташуванням основного ярусу, до якого по краях як зовні, так і усередині сполучені з більш нижні яруси. Все обладнання для годівлі та напування птиці розміщено на нижніх ярусах. Гнізда для відкладання яєць розміщені в центрі основного ярусу. На повністю щільній підлозі пташиний послід збирається під ярусами.

Основними виробниками вольєрних систем змісту курей-несучок є наступні фірми:

- із не інтегрованими гніздами: «BigDutchman», «FarmerAutomatic», «Salmet», «Specht» (Німеччина), «Jansen PE», «Vencomatic» (Нідерланди);
- із інтегрованими гніздами: «BigDutchman», «FarmerAutomatic», «Salmet» (Німеччина), «Jansen PE», «Vencomatic» (Нідерланди);
- порталні: «FarmerAutomatic», «Fienhage», «Meller» (Німеччина); «Jansen PE», «Vencomatic» (Нідерланди).

Водночас вольєрна система має і ряд недоліків:

- високий відсоток переломів кісток, які можуть виникнути в результаті зіткнень курей з сідлами, ящиками для гнізд і іншими конструкціями;
- агресії від домінуючих особин;
- покірні кури можуть мати обмежений доступ до води та корму внаслідок знущань агресивних особин;
- значно зростає ризик захворювання птиці, через контакт її з послідом;
- підвищується забруднення повітря, через копирсання птиці у підстилці;
- часті випадки знесення яєць на підлогу та випадки канібалізму.

З метою усунення ряду недоліків науковцями була запропонована *верандна система* утримання птиці. Ця система передбачає утримання курей в клітках, відкритих зверху й збоку, великими групами від 30 до 80 курей на декількох ярусах і рядах. Щільність посадки птиці – 9–16 гол. на 1 м². Обладнання з кількістю птиці в клітці до 30 гол. називають системами гнізд невеликих колоній, а до 80 гол. – системами гнізд великих колоній. Верандна система передбачає більше місця для курей-несучок (800 см²/гол. для легких кросів и 900 см²/гол. для більш тяжких). Автоматичні гнізда з рухливою стрічкою, що вбудовані в систему, забезпечують одержання гігієнічно чистих яєць. Доступність гнізд, сідл, корму, води та можливість вільно пересуватися по клітці дозволяє створити оптимальні умови утримання для курей.

Як видно з викладеного вище, альтернативне обладнання для утримання птиці привертає до себе все більшу увагу у світовій практиці, оскільки за його

використання можливо отримувати екологічно чисту продукцію в умовах, які наближені до природних. Крім того, гармонізація законодавчої та нормативної бази України з відповідним законодавством ЄС, щодо заборони негуманних способів поводження із птицею, забезпечить можливість експорту вітчизняної продукції птахівництва в країни ЄС.